2020

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ

Рўйхатга олинди:
№БД-5510200-3.05
2021 йил "04" 06

Соғлиқни сақлаш вазирлиги
121-сонли буйруғи
2021 йил "04" 06

3.05. ХИРУРГИЯ МОДУЛИ ДАСТУРИ
БОЛАЛАР ХИРУРГИЯСИ

Билим соҳаси:	500000	- Соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот
Таълим соҳаси:	510000	- Соғлиқни сақлаш
Таълим йўналиши:	5510200	- Педиатрия иши

Тошкент – 2021

Тузувчилар:

Алиев М.М.	ТошПТИ Факултет болалар хирургияси кафедраси мудири, профессор, т.ф.д.
Эргашев Н.Ш.	ТошПТИ Госпитал болалар хирургияси кафедраси мудири, профессор, т.ф.д.
Нарбаев Т.Т.	ТошПТИ Факултет болалар хирургияси кафедраси доценти, т.ф.н.
Якубов Э.А.	ТошПТИ Госпитал болалар хирургияси кафедраси доценти, т.ф.н.

Такризчилар:

Эргашев Б.Б.	РПМ кошидаги неонатал хирургия ўқув-даволаш ўслубий маркази рахбари, профессор, т.ф.д.
Дадаев Ш.А.	ТошПТИ Хирургик касалликлар кафедраси мудири, профессор, т.ф.д.

Модул дастури Тошкент Педиатрия тиббиёт институтида ишлаб чиқилган.

Модул дастури Тошкент Педиатрия тиббиёт институти Кенгашида кўриб чиқилган ва тавсия қилинган (2021 йил "27" январдаги "8"-сонли баённома).

Модуль дастури Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳузуридаги тиббиёт ва фармацевтика узлуксиз касбий таълими муассасаларараро Мувофиқлаштириш кенгашининг 2021 йил "13" апрел "3" - сонли баённомаси билан маъқулланган.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 2021 йил "4" июн даги 121 -сонли буйруғининг 1- иловаси билан модул дастури рўйҳати тасдиқланган.

1. Ўқув модулининг долзарблиги ва олий таълимдаги ўрни

Болалар хирургияси модули ўқув режанинг клиник модуллар блокига тааллуқли бўлиб, IV-V-VI курсларда ўқитилади ва умумий шифокор педиатрда тиббий билимлар асосини шакллантиришда муҳим аҳамиятга эга. Болалар хирургияси модули бўйича кўп учрайдиган хирургик касалликлар туғрисида маълмотга эга бўладилар. Бунда назарий билимлар, энг кўп тарқалган хирургик касалликларнинг келиб чиқиши сабаблари, патогенетик механизмлари, диагностикаси, ўзига хос клиник кўринишлари, асоратлари, даволаш тамойиллари ва диспансер назоратини ўрганиш асосида ўргатилади. анамнез йиғиш, бемор кўруви, эрта тахминий ташҳис қўйиш, касалликни асоратларини ташҳис қила олиш, ташҳислашни лаборатор – инструментал текширувлар натижаларига асосланган ҳолда олиб бориш, патологик ўзгаришларни аниқлаш ва даволаш стандартларини қўллашни ўрганадилар.

Модулни ўқитиш учун анатомия, физиология, топографик анатомия ва оператив хирургия, гистология, биология, биохимия, умумий хирургия модуллари назарий замин бўлиб хизмат қилади.

Модул дастури Ўзбекистон Республикаси Давлат таълим стандарти ва Педиатрия иши таълим йўналиши Малака талабларига асосланган ҳолда тузилган. Мазкур модул дастури мавзулари тиббиёт олий таълим муассасаларининг бакалавриат босқичининг клиник модулларнинг дастур мавзулари билан узвий боғлиқ ҳолда яратилади.

2.Ўқув модулининг мақсади ва вазифалари

2.1. Модулнинг мақсади - талабаларни кичик ёшдаги болаларда учрайдиган классик кўринишидаги хирургик патологияларга бирламчи ташхис куйишга, асоратларни аниклашга, ушбу касаликларни тўғри даволашга ва мутахассисга йўналтиришни ўргатиш.

2.2. Модулнинг вазифалари:

- Болалар хирургик касалликларининг этиологияси, патогенези, клиник хусусиятлари, асоратлари, ўрганилаётган патологияни ташҳислаш ва даволаш принциплари бўйича билимларни шакиллантириш.
- Ушбу патологияларни асосий клиник, лаборатор ва инструментал диагностика критерияларини ўргатиш.
- Касаллик тарихини расмийлаштиришни (анамнез йиғиш, клиник кўрув, текшириш режасини тузиш, бирламчи ва якуний ташҳис қўйиш, кундалик ва эпикриз ёзиш) ўргатиш.
- Даволаш тактикасини ишлаб чиқиш, хамда ўрганилаётган патологияни профилактика чора тадбирларини ўтказиш.

2.3. ***Модул бўйича талабаларнинг билим, кўникмаларига қўйиладиган талаблар:***

Талаба:

- Болалар хирургик касалликларини хавф омиллари, замонавий таснифи, клиник кечишлари, асоратлари, ташхисот, замонавий даволаш усуллари, профилактикасини ва соғликни қайта тиклашни назарий асослари, чора

тадбирлари, усуллари ***ҳақида тасаввурга эга бўлиши;***

- Кичик ёшдаги болаларнинг асосий касаллик этиологияси, патогенези, клиникаси, диагностикаси, хирургик даволаш принциплари ва реабилитациясини ***билиши ва улардан фойдаланиши керак.***
- Кичик ёшдаги болаларнинг хирургик касаллиги этиологияси, патогенези, клиникаси, диагностикаси, хирургик даволаш принциплари ва профилактика ва реабилитацияси;
- клиник фикрлаш, патогенезни тушиниш ва касалликни аниқ касал болада аниқлаш;
- клиник симптомлар асосида болалар хирургик касалликларида тахминий ташхис, аниқ ташхис қўйиш;
- исботланган тиббий усулларга асосланиб патологияга тўғри даволашни белгилаш;
- ёш болаларда учрайдиган паталогияларнинг профилактикасини ўтказиш;
- ташхисни тасдиқлаш учун лаборатор-инструментал текширувларни ўтказиш;
- кўп учрайдиган касалликларда даволаш тадбирларини билиш;
- болалик даври асосий хирургик касалликларининг реабилитациясини ўтказиш ***кўникмаларига эга бўлиши керак.***

3.Асосий кисм

3.1. Модулдаги маъруза машғулотлари мавзулари ва мазмуни, ташкил бўйича умумий кўрсатма ва тавсиялар:

VII-VIII семестр

1-мавзу. Болалар хирургик касалликлари ва туғма нуқсонлари ривожланишини замонавий талабларга асосан текширишни ташкиллаштириш. Ўзбекистонда болалар хирургиясининг шаклланиш тарихи ривожланиши. Болалар хирургиясида замонавий текшириш усуллари.

2-мавзу. Ўпка бактериал деструкцияси. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

3-мавзу. Қизилўнгач куйиши ва ёт жисмлари. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

4-мавзу. Эхинококк касаллиги. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

5-мавзу. Қорин бўшлиғи ва қорин орти соҳа аъзоларининг ёпиқ шикастланиши. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

6-мавзу. Ўткир қорин синдроми. Ўткир аппендицит. Туғма ва орттирилган ичак тутилиши. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

7-мавзу. Болаларда перитонитлар. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

8-мавзу. Ўткир ичак касалликлари. Некротик энтероколит. Крон касаллиги. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

9-мавзу. Ошкозон - ичак трактидан кон кетиши. Этиология, патогенез, клиника, диагностика, даволаш.

10-мавзу. Қорин парда вагинал ўсимтасининг облитерацияга учрамаслиги билан кечадиган касалликлар. Чов ва чов-ёргок чурралари. Гидроцеле, Уруғ тизимчаси кистаси, Нукк кистаси. Крипторхизм. Варикоцеле. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

11-мавзу. Сийдик йўллари яллиғланиш касалликлари: (йирингли пиелонефрит, цистит, уретрит, КСР). Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

12-мавзу. Сийдик-тош касаллиги. Ўткир сийдик тутилиши. Ўткир субренал анурия. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

13-мавзу. Юмшоқ тўкималарнинг йирингли яллиғланиш касалликлари. (Омфалит, лимфоаденит, сарамас касаллиги, панариций, мастит, псевдофурункулез, чақалоқлар флегмонаси). Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

IX семестр

1-мавзу. Болаларда қизилўнгач туғма нуқсонлари. Этиопатогез, клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси. Хирургик муолажаларни танлаш тактикаси.

2-мавзу. Болаларда ўпка туғма нуқсонлари. Этиопатогенез, клиникаси, диагностикаси дифференциал диагностикаси. Хирургик муолажаларни танлаш тактикаси.

3-мавзу. Корин олди девори тугма нуксонлари. Этиопатогенез, клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси. Хирургик муолажаларни танлаш тактикаси.

4-мавзу. Болаларда портал гипертензия синдроми. Этиопатогенез, клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси. Хирургик муолажаларни танлаш тактикаси.

5-мавзу. Болаларда йўғон ичак ва аноректал туғма нуқсонлари. Этиопатогенез, клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси. Хирургик муолажаларни танлаш тактикаси.

6-мавзу. Болаларда юқори ва пастки сийдик йўллари ривожланиш нуқсонлари. Этиопатогенез, клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси. Хирургик муолажаларни танлаш тактикаси.

X семестр

1-мавзу. Янги туғилган чақалоқларга хирургик ёрдамни ташкиллаштириш: туғма ривожланиш нуқсонларини перинатал диагностикаси, транспортировкаси ва операция олди тайёргарлиги

2-мавзу. Туғма ичак тутилишлари: ичак мальротацияси, пилоростеноз, ичак атрезияси.

3-мавзу. Болаларда йўғон ичак туғма ривожланиш нуқсонлари: Гиршпрунг касаллиги, аноректал мальформациялар, Пайр касаллиги, мегаколон, долихосигма касаллигининг асоратланган турлари.

4-мавзу. Болаларда ўт-сафро чиқариш аъзоларининг туғма ривожланиш нуқсонлари: ўт йўллари атрезияси, ўт йўллари кистоз трасформацияси.

5-мавзу. Янги туғилган чақалоқларда туғма ривожланиш нуқсонлари ва хирургик касалликлари сабаб буладиган нафас етишмовчилиги синдроми: лобар эмфизема, ўпка аплазияси, гипоплазияси, хаво йўллари стенози.

6-мавзу. Болаларда қизилўнгач туғма ривожланиш нуқсонлари: қизилўнгач атрезияси, қизилўнгач-трахея окмалари.

XI-XII семестр

1-мавзу. Некротизирланувчи энтероколит: эрта ва кечки хирургик асоратларини ташхислаш, даво усулларини танлаш. Янги туғилган чақалоқларда перитонит.

2-мавзу. Болаларда қорин парда қин ўсимтаси касалликлари: мояк ривожланиш нуқсонлари. Болаларда жинсий ривожланишни бузилиши.

3-мавзу. Янги туғилган чақалоқларда юмшоқ тўқималарини йирингли септик касалликлари. Уларда йирингли яллиғланиш жараёнларининг ўзига хос хусусиятлари (сохта фурункулез, чаколоклар некротик флегмонаси).

4-мавзу. Болаларда остеомиелит: ўткир, сурункали ва атипик остеомиелитлар.

5-мавзу. Болаларда ёт жисмларнинг турли локализацияси: қизилўнгач, меъда, ичак, сийдик қопи.

6-мавзу. Болаларда диафрагма чурралар: туғма қизилўнгач тешиги чурралари (олд ва орка), Богдалек чурраси, диафрагма пролапси.

7-мавзу. Болаларда тератомалар: жойлашиш хусусиятлари, асоратлари, ташҳислаш ва даволаш усуллари.

8-мавзу. Болаларда кам учрайдиган локализацияли эхинококкозлар: сабаблари, ташҳислаш ва даволаш усуллари.

9-мавзу. Болаларда сурункали қабзият: Гиршпрунг касаллиги, Пайр касаллиги, мегадолихоколон, нейроген ичак бузилишлари, ичак стенозларини ташхислаш ва даволаш усуллари, асоратлари.

10-мавзу. Болаларда ёрғоқ шиш синдроми: орхит, орхоэпидидимит, суюклик йиғилиши, жарохатлар.

11-мавзу. Болаларда пайпасланувчи ўсма синдроми: жигар, буйрак, меъда ости бези ўсмалари ва кисталари.

12-мавзу. Болаларда қуйиш: классификацияси, даражаси, ташхислаш ва даволаш усуллари.

13-мавзу. Болаларда аноректал мальформациялар: классификацияси, ташхислаш ва даволаш усуллари.

3.2. Модулдаги амалий машғулотлар мавзулари, ташкил этиш бўйича умумий кўрсатма ва тавсиялар:

3.2.1. Амалий машғулотларнинг мавзулар рўйхати:

VII-VIII семестр

1-мавзу. Болалар жарроҳлигида замонавий текшириш усуллари. Клиник-лаборатор ва тиббий визуализация усулларини ёритиш.

2-мавзу. Ўпка бактериал деструкцияси. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

3-мавзу. Қизилўнгач куйиши ва ёт жисмлари. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

4-мавзу. Эхинококк касаллиги. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

5-мавзу. Ўткир аппендицит. Ўткир аппендицитнинг 3 ёшгача бўлган болаларда кечиши. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

6-мавзу. Бирламчи ва иккиламчи перитонитлар. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

7-мавзу. Чакалоклар перитонити. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

8-мавзу. Қорин бўшлиғи ва қорин орти соҳа аъзоларининг ёпиқ шикастланиши. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

9-мавзу. Туғма ичак тутилиши. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш. Мальротация синдроми, пилоростеноз.

10-мавзу. Орттирилган ичак тутилиши. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

11-мавзу. Ўткир ичак касалликлари. Некротик энтероколит. Крон касаллиги Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

12-мавзу. Йўғон ва тўғри ичак касалликлари: тўғри ичак шиллик кавати тушиши, полип, парапроктит. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

13-мавзу Ошкозон - ичак трактидан қон кетиши. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

14-мавзу. Қорин парда вагинал ўсимтасининг облитерацияга учрамаслиги билан кечадиган касалликлар. Чов ва чов-ёрғоқ чурралари. Гидроцеле, Уруғ тизимчаси кистаси, Нукк кистаси. Крипторхизм. Варикоцеле Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

15-мавзу. Сийдик йўллари яллиғланиш касалликлари. (Йирингли пиелонефрит, цистит, уретрит, КСР) Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

16-мавзу. Сийдик-тош касаллиги. Ўткир сийдик тутилиши. Ўткир субренал анурия. Этиология, патогенез, клиника, диагностика, даволаш.

17-мавзу. Юмшоқ тўқималар йирингли яллиғланиш касалликлари: омфалит, лимфоаденит, сарамас касаллиги, панариций, мастит, псевдофурункулез, чакалоклар флегмонаси. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

18-мавзу. Ўткир гематоген остеомиелит. Остеомиелитнинг атипик формаси. Сурункали формаси. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

IX сместр

1-мавзу. Қизилўнгач туғма нуксонлари. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

2-мавзу. Ўпканинг туғма нуксонлари. Туғма ўпка кистаси, агенезия, аплазия, гипоплазия, ўпка секвестрацияси, туғма лобар эмфизема. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

3-мавзу. Юрак ва магистрал қон-томирлар туғма нуқсонлари: (БОТН, КОТН, Тетрада Фалло, аорта коарктикацияси). Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

4-мавзу. Диафрагмал чурралар. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.

5-мавзу. Корин олди девори туғма нуқсонлари: (гастрошизис, эмбрионал чурра, мушаклар аплазияси, намланувчи киндик). Сариқлик йўли ва урахуснинг туғма нуқсонлари. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.
6-мавзу. Портал гипертензия синдроми. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.
7-мавзу. Гиршпрунг касаллиги. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.
8-мавзу. Юкори сийдик чиқариши йўллари туғма нуқсонлари. Этиопатогенез, клиника, диагностика, даволаш.
9-мавзу. Пастки сийдик чиқарув йўллари туғма нуқсонлари. Этиопатогенез, диагностика, даволаш.

X семестр

1-мавзу. Хирургик патология билан янги туғилган чақалоқларга хирургик ёрдамни ташкиллаштириш, диагностикаси, транспортировкаси ва операция олди тайёргарлиги.
2-мавзу. Туғма пилоростеноз ва пилорспазм. Клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси ва даво тактикаси.
3-мавзу. Янги туғилган чақалоқлар қорин олд девори нуқсонларини асоратланган турлари. Клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси ва даво тактикаси.
4-мавзу. Болаларда туғма ичак тутилиши. Ичаклар мальротацияси. Клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси ва давоси.
5-мавзу. Болаларда аноректал ривожланиш нуқсонлари. Клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси ва даво тактикаси.
6-мавзу. Болаларда ўт пуфаги ва ўт чиқариш йўлларининг ривожланиш нуқсонлари. Болаларда механик сариқлик. Клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси ва даво тактикаси.
7-мавзу. Некротик энтероколит. Янги туғилган чақалоқларда перитонит. Клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси ва даво тактикаси.
8-мавзу. Янги туғилган чақалоқларда суяк ва юмшоқ тўқималари йирингли касалликлари. Клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси ва даво тактикаси.
9-мавзу. Болаларда ўткир ёрғоқ шиш синдроми. Клиникаси, диагностикаси, дифференциал диагностикаси ва даво тактикаси.

XI-XII семестр

1-мавзу Болаларга хирургик ёрдамни ташкил қилиш принциплари. Амбулатор, кундузги ва стационар даволаш учун беморларни танлаш. Болаларда орган ва системалар ривожланиш нуқсонларида режали операция муддатлари.
2-мавзу Соғлиқни сақлаш тизими бирламчи бўғинида ўтказиладиган операциялар, диагностик ва даволовчи манипуляциялар. Болаларни диагностик- эндоскопик текширув усулларига тайёрлаш.
3-мавзу Болаларда кўкрак ичи таранглашуви синдроми диагностикаси ва умумий амалиёт педиатри тактикаси.

4-мавзу Болаларда йўғон ичак касалликлари ва сурункали колостаз. Дифференциал ташхис қўйиш. Консерватив услулда даволаш. Хирургик аралашувга кўрсатма.
5-мавзу. Болаларда қорин бўшлиғида пайпасланувчи ҳосила синдроми диагностикаси ва умумий амалиёт педиатрининг тактикаси.
6-мавзу. Болаларда қусиш синдроми диагностикаси ва умумий амалиёт педиатрининг тактикаси.
7-мавзу. Болаларда қорин бўшлиғи аъзолари ўткир хирургик касалликларини диагностикаси ва даволаш тактикаси.
8-мавзу. Болаларда эхинококкоз касаллигини асоратланган турлари. Диагностика ва дифференциал диагностика. Умумий амалиёт педиатри тактикаси.
9-мавзу. Болаларда мояк ва уруғ тизимчаси хирургик касалликларини диагностика ва дифференциал диагностикаси. Умумий амалиёт педиатри тактикаси.
10-мавзу. Болаларда бош ва бўйин туғма ривожланиш нуқсонлари.
11-мавзу. Болаларда ошқозон ичак тракти иккиланиши.
12-мавзу. Болаларда тўғри ичак ва анус касалликлари: (геморрой, тўғри ичак шиллиқ қавати тушиши, анус ёриғи, тўғри ичак полипи).
13-мавзу. Болаларда кўкрак қафаси аъзолари касалликларида операциядан кейинги диспансеризация ва реабилитация. Операциядан кейинги асоратларнинг профилактикаси, асоратлар учраганда ССВ биринчи бўғинида диагностик ва даволаш тактикаси.
14-мавзу. Болаларда қорин бўшлиғи хирургик касалликларида операциядан кейинги диспансеризация ва реабилитация. Операциядан кейинги асоратларнинг профилактикаси, асоратлар учраганда ССВ биринчи бўғинида диагностик ва даволаш тактикаси.
15-мавзу. Болаларда проктологик ва аноректал касалликларида операциядан кейинги диспансеризация ва реабилитация. Операциядан кейинги асоратларнинг профилактикаси, асоратлар учраганда ССВ биринчи бўғинида диагностик ва даволаш тактикаси.
16-мавзу. Болаларда урологик операциялардан кейинги ва сийдик-тош касаллигида диспансеризация ва реабилитация.
17-мавзу. Болаларда сурункали остеомиелит.
18-мавзу. Болаларда бронхоэктатик касаллик.

3.2.2. Амалий машғулотларни ташкил этиш бўйича умумий кўрсатма ва тавсиялар:

Амалий машғулотлар мультимедиа қурилмалари билан жиҳозланган аудиторияда бир академик гуруҳга бир ўқитувчи томонидан ўтказилади.

Амалий машғулотларни ўтказишда қуйидаги дидактик тамойилларга амал қилинади:

- Амалий машғулотларни мақсадини аниқ белгилаб олиш;
- Ўқитувчининг инновацион педагогик фаолияти бўйича билимларни

чуқурлаштириш имкониятларига талабаларда қизиқиш уйғотиш;
- Талабада натижани мустақил равишда қўлга киритиш имкониятини таъминлаш;
- Талабани назарий-методиқ жиҳатдан тайёрлаш ва ҳ.к.

3.2.3. Модулни ўқитиш давомида эгалланадиган амалий кўникмалар ва компетенциялар:

Модул давомида эгалланадиган амалий кўникмалар рўйҳати:

2. Анамнез йиғиш, ташхис қўйиш, даволашни буюриш ва лаборатор-инструментал текширишлар интерпретациясини билиш.
3. Даво режасини тузиш.
4. Касаллик тарихини тўлдириш ва эпикриз ёзишни билиш.
5. Антропометрик ўлчашларни баҳолаш, боланинг керак бўлган вазнини ва вазн етишмовчилигини аниқлаш.
6. Овқатлантириш варақасини тузиш.
7. Кўкрак ёшидаги болаларда ахлат ҳолати ва копрограммани баҳолаш.
8. Юқори нафас йўлларидан шиллик йиғиш;
9. Кислород палаткасидан фойдалана билиш;
10. Юрак-қон томир синамалари;
11. Сийдикнинг лаборатор тахлилларини ўтказиш: Зимницкий, Аддис-Каковский, Нечипоренко, Амбурже усуллари.
12. Сийдикни қанд, оқсил, ацетонга текшириш;
13. Қоннинг лаборатор тахлиллари: гемоглобин, эритироцит, лейкоцит, тромбоцит, ретикулоцитлар миқдорини аниқлаш;
14. Қоннинг биокимёвий кўрсаткичларини аниқлаш;
15. Вена ичига томчилаб суюқликлар юбориш;
16. Ошқозонни ювиш;
17. Ошқозон ширасини фракцион текшириш;
18. Ошқозон ости бези ширасини фракцион текшириш;
19. Дуоденал суюқликни микроскопияси.
20. Оддий ва сифон хўқна килиш
21. Сийдик қопини катетерлаш
22. Элефант синамаси (ўтказиш техникаси)
23. Қизилўнгачни зондлаш (ўтказиш техникаси)
24. Болаларда қизилўнгачни контрастли текшируви (ўтказиш техникаси)
25. Тренделенбург холатида рентгенография ва уни ўтказиш техникаси.
26. Киндик оқмаларида фистулография ва уни ўтказиш техникаси
27. Вангенстин усулида рентгенография ва уни ўтказиш техникаси.
28. Бронхоскопия, бронхография ўтказиш техникаси.
29. Эзофагогастродуоденоскопия.

30.Микцион цистографияни ўтказиш техникаси.

Модул давомида эгалланадиган компетенциялар (номи, коди) рўйхати:

УК 1[1]. Абстракт фикр юритиш, ходисаларни таҳлил ва синтез қилиш қобилиятига эга бўлиш;

УК 2. Дунёқарашни шакллантириш учун фалсафий билимларнинг асосларидан фойдаланиш қобилияти;

УК 3. Ностандарт вазиятларда ҳаракат қилиш қобилияти, қабул қилинган қарорлар учун ижтимоий ва аҳлоқий жавобгарликни олишга тайёрлик;

УК 4. Ўз-ўзини ривожлантиришга, англашга, ўқишга, ижодий салоҳиятдан фойдаланишга тайёрлик;

УКК 1[2]. Касбий фаолиятнинг стандарт вазифаларини ахборот, библиографик манбалар, биотиббиёт терминологияси, ахборот-коммуникация технологиялари ва ахборот хавфсизлигининг асосий талабларини ҳисобга олган ҳолда ҳал қилишга тайёрлик;

УКК 2. Профессионал фаолиятдаги муаммоларни ҳал қилиш учун оғзаки ва ёзма равишда рус ва хорижий тилларда мулоқот қилишга тайёрлик;

УКК 3. Тиббий хужжатларни юритишга тайёргалик;

УКК 4. Касбий муаммоларни ҳал қилишда дори воситаларини ва уларнинг комбинацияларини тиббий мақсадларда ишлатишга тайёрлик;

УКК 5. Тиббий ёрдам кўрсатишда кўзда тутилган тиббий асбоблардан фойдаланишга тайёрлик.

3.2.4. Модул давомида клиник ўқув амалиётни ташкил этиш бўйича умумий кўрсатма ва тавсиялар:

Амалий машғулотлар 50% назарий ва 50% клиник ўқув амалиётидан иборат. Талабаларнинг ўқув клиник амалиёти кафедраник клиник базалари бўлимларда ўтказилади. Амалий машғулотда амалий кўникмаларга ўргатиш жараёни батафсил режалаштирилади ва 3 босқични ўз ичига олади:

1. Кириш қисми – машғулотнинг мақсади ва вазифалари аниқланади, ўрганилаётган кўникмадан фойдаланишнинг мотивацион асоси, унинг назарий жиҳатлари муҳокама қилинади. Агар техник воситаларни қўллаш талаб этилса (пикфлоуметр, спироанализатор, тонометр, отоскоп, офтальмоскоп ва ш.ў.), унда уларнинг таъсир механизми, қўллаш техникаси таништирилади.

2. Кўникмани намойиш қилиб бериш ва кўп марта машқ қилиш – бунда кўникмани босқичларга тўғри тақсимлашга алоҳида эътибор қаратилади. Тескари алоқани олгунга қадар, яъни ўрганаётган шахс мустақил, бироқ педагог назорати остида бажара олганда, кўникмани бажаришнинг барча босқичларини умумлаштириш, ўзаро бир-бирида кўп марта машқ қилиш ва фақат кўникмага эга бўлгандан сўнг беморда қўллагунча, ҳар бир босқични тахлили намойиш қилинади.

3. Хулоса – ўрганаётган шахс билан ушбу кўникманинг аҳамиятини муҳокама қилиш ва уни турли вазиятларда қўллаш. Сўров асосида бирламчи бўғиннинг

[1] УК- умумий компетенция

[2] УКК – умумий касбий компетенция

ўмақсади ва вазифаларига эришилганлигига ишонч ҳосил қилиш. Ўқитиш жараёнида юзага келган муамммоларни аниқлаш ва ҳал қилиш.

Талабаларга бажарилаётган амаллар алгоритми мавжуд бўлиши лозим (кафедранинг услубий қўлланмасида касбий йўриқномалар батафсил ёритилган, ўқув хонаси деворига схема кўринишида осиб қўйилган бўлиши лозим). Ўқитувчи назорат қилади ва керак бўлганда талабалар ишидаги хатоликларни тўғрилайди. Талаба, унинг хатоси нимада эканлигини, ўқитувчига ва бошқа талабаларга тушунтириб беради ва сўнгра муолажани такрорлайди. Интерфаоллик шунда намоён бўладики, бунда бошқа талабалар эксперт сифатида чиқишга ва ўқитилаётган талабанинг амалий кўникмани тўғри ўзлаштирганлигини баҳолашга тайёр бўлишлари лозим.

Машғулот сўнгида ўқитувчи ҳар бир талабанинг амалий кўникмани ўзлаштирганлик даражасини баҳолайди. Талаба амалий кўникмани ўзлаштира олмаган вазиятларда, машғулотдан ташқари вақтда мустақил ўзлаштириш тавсия этилади.

4. Мустақил таълим ва мустақил ишларни ташкил этиш бўйича кўрсатма ва тавсиялар

4.1. Тавсия этилаётган мустақил ишларнинг мавзулар рўйхати:

VII-VIII семестр

1. Замонавий текшириш усулларини қўллаш кўрсатмалари.
2. Жағ ости ва бўйин оқмалари.
3. Медиастенит.
4. Ўпка ва бронхлар жароҳатлари.
5. Диафрагма жароҳатлари.
6. Жигар ва талоқ жароҳатлари.
7. Ошқозон ва дуоденум жароҳатлари.
8. Ингичка ва йўғон ичак жароҳатлари.
9. Тўғри ичак жароҳатлари.
10. Буйрак ва сийдик найи жароҳатлари.
11. Сийдик қопи ва сийдик чиқарув канали жароҳатлари.
12. Электр жароҳат.
13. Хайвон тишлаганда даволаш.
14. Илон ва ҳашоратлар чаққанда ёрдам кўрсатиш асослари.
15. Куйишни даражалари ва даволаш усуллари.
16. Терини совуқ олган ҳолларда бирламчи ёрдам бериш усуллари.
17. Саратон хасталигини ташҳислаш ва даволаш усуллари.
18. Геморрагик ва травматик шок.

IX семестр

1. Кўкрак қафаси туғма нуқсонлари.
2. Spina bifida.
3. Ўпка ва жигар поликистози.
4. Жигар ва ўт йўллари туғма нуқсонлари.
5. Туғма калта ичак синдроми.
6. Пайра касаллиги.
7. Йўғон ичак полипози (Пейтц-Егерс касаллиги).

8. Туғма обструктив уропатиялар.
9. Сепсис ва септикопиемия.

X семестр

1. Диафрагма чурралари.
2. Туғма ва орттирилган механик сариқлик.
3. Ўпка нопаразитар кисталари.
4. Ўпка туғма нуқсонлари.
5. Қорин орқа соҳа аъзолари шикастлари.
6. Чаноқ аъзолари шикастлари.
7. Травматик шок.
8. Қизилўнгач туғма нуқсонлари.
9. Ошқозон ва ичак туғма нуксон ва аномалиялари.

XI-XII семестр

1. Болалар хирургия кабинети ва бўлимини ташкил этиш.
2. Бронхоэктазия.
3. Ўпканинг сурункали носпецифик йирингли касалликларини замонавий даволаш усуллари.
4. Кўкс оралиғи йирингли касалликлари.
5. Қизилўнгач ёт жисмлари.
6. Қизилўнгач куйиши.
7. Эндоскопик хирургия.
8. Ошқозон ва 12-бармокли ичак яра касалиги.
9. Ошқозон ости безининг йирингли-некротик касалликлари.
10. Ичак тутилиши.
11. Сурункали қабзият.
12. Ичак оқмалари.
13. Буйрак туғма нуксон ва аномалиялари.
14. Ўткир сийдик тутулиши.
15. Болаларда чурралар ва уруғ тизими касалликлари.
16. Торакоабдоминал жароҳатлар.
17. Юмшоқ тўқималарни йирингли яллиғланиши.
18. Ўткир ва сурункали остеомиелит.

4.2. Тавсия этилаётган мустақил ишларнинг шакллари:

Болалар хирургияси модули бўйича тавсия этилаётган мустақил ишлар модул тизимида турли хил кейс, вазиятли масала ва кроссвордлар шаклида амалга оширилади.

Талаба мустақил ишни ташкил этишда қуйидагилардан фойдаланади:

- Рефератлар тайёрлайди ва химоя қилади.
- Тақдимотлар тайёрлайди.
- Органайзерлар тузади.
- Докладлар тайёрлайди.
- Муаммога йўналтирилган вазиятли масалаларни ечади.

4.3. Мустақил таълим ва мустақил ишларни ташкил этиш бўйича умумий кўрсатма ва тавсиялар:

Болалар хирургияси модули бўйича мустақил иш аудитория ва аудиториядан ташқарида ўтказилади.

Талаба мустақил ишни ташкил этишда қуйидаги шакллардан фойдаланади:

- аудитория машғулотларидан ташқари тренажёр, муляж ва симуляцион залларда/марказларда тасдиқланган амалий кўникмаларни педагог назоратида сон ва сифат жихатдан бажариш ва амалий кўникмаларни ўзлаштириш дафтарларида акс эттириш;
- тиббиёт ОТМ клиникалари ва клиник ўқув базаларида аудиториядан ташқари ташкиллаштирилган клиник навбатчиликда тасдиқланган амалий кўникмаларни навбатчи шифокор-педагог назоратида сон ва сифат жихатдан бажариш ва навбатчилик дафтарларида акс эттириш;
- аҳоли орасида санитар оқартув ишларини сухбат ва маърузаларни ўтказиш;
- айрим назарий мавзуларни ўқув адабиётлари ёрдамида мустақил ўзлаштириш;
- берилган мавзу бўйича ахборот (реферат) тайерлаш;
- модулнинг бўлимлари ёки мавзулари устида махсус ёки илмий адабиётлар (монографиялар, мақолалар) бўйича ишлаш ва маърузалар қилиш;
- вазиятли ва клиник муаммоларга йўналтирилган вазиятли масалалар ечиш;
- CASE (реал клиник вазиятлар ва клиник вазиятли масалалар асосида case-study) ечиш.
- моделлар ясаш, кроссвордлар тузиш, органайзерлар тузиш ва ҳ.к.

Болалар хирургияси модули бўйича курс иши режада кўзда тутилмаган.

Модул бўйича талабалар билимини баҳолаш мезонлари

Болалар хирургияси модули бўйича баҳолаш мезонлари ҳақидаги маълумот модул бўйича биринчи машғулотда талабаларга эълон қилинади.

Талабаларнинг модул бўйича ўзлаштириш даражасининг Давлат таълим стандартларига мувофиқлигини таъминлаш учун қуйидаги назорат турлари ўтказилади:

- жорий назорт (ЖН);
- оралик назорат (ОН);
- якуний назорат (ЯН).

Модулга ажратилган 16 кредитни талаба ЖН давомида йиғади.

ЖОРИЙ НАЗОРАТ (ЖН)

ЖНда талабанинг модул мавзулари бўйича билим, амалий кўникма ва компетенцияларни эгаллаш даражасини аниқлаш ва баҳолаб бориш кўзда тутилади. Модули бўйича ЖН оғзаки, ўргатувчи-назорат тестлари, тарқатма материаллари билан ишлаш, вазиятли масалалар, муляж ва фантомларда ишлаш маълумотларини ўрганиш, уйга берилган вазифаларни текшириш ва шу каби бошқа шаклларда ўтказилиши мумкин.

Баҳолашда талабанинг билим даражаси, амалий машғулот материалларини ўзлаштириши, назарий материал муҳокамасида ва таълимнинг интерактив усулларида иштирокининг фаоллик даражаси ҳисобга олинади.

Ҳар бир машғулотда барча талабалар баҳоланиши шарт. Максимал балл 100, ўтиш бали 55 балл.

Жорий назоратда саралаш (ўтиш) балидан кам балл тўплаган ва узрли сабабларга кўра назоратларда қатнаша олмаган талабага қайта топшириш учун, навбатдаги шу назорат туригача, сўнгги жорий назорат учун якуний назоратгача бўлган муддат берилади.

Жорий назоратда талаба ажратилган кредитни тўлиқ тўплаши шарт, шундагина у ЯН киритилади.

Касаллиги сабабли дарсларга қатнашмаган ҳамда белгиланган муддатларда жорий назоратни топшира олмаган талабаларга факультет декани фармойиши асосида, ўқишни бошлаганидан сўнг икки ҳафта муддатда топширишга рухсат берилади.

Семестр якунида модул бўйича жорий назоратда саралаш балидан кам балл тўплаган талаба академик қарздор ҳисобланади.

Академик қарздор талабаларга семестр тугаганидан кейин қайта ўзлаштириш учун бир ой муддат берилади. Шу муддат давомида модулни ўзлаштира олмаган талаба факультет декани тавсиясига кўра белгиланган тартибда ректорнинг буйруғи билан талабалар сафидан четлаштирилади.

Модул бўйича таълим олувчи рейтинги қуйидагича аниқланади:

Балл	ECTS баҳо	ECTS нинг таърифи		Баҳо	Таъриф и
86-100	A	"аъло" – аъло натижа, минимал ҳатоликлар билан	модул дастурининг барча бўлимлари бўйича тизимли, тўла ва чуқур билимга эга бўлиши, зарур далиллар билан асослай олиши; терминологиядан (шу жумладан, илмий, хорижий тилда ҳам) аниқ, ўз ўрнида фойдаланиши, саволларга жавобни мантиқан тўғри, стилистик саводли равишда ифодалаши; муаммоли саволларни аниқлаши, ўз қарашларини илмий-амалий тилда асослаб бера олиши; модулнинг таянч тушунчаларини билиши ва уни қисқа вақт ичида илмий ва амалий масалаларни ечишда самарали қўллай олиши; ностандарт вазиятларда муаммоларни мустақил ва ижодий ҳал қила олиш қобилиятини кўрсата олиши; амалий кўникмаларни мустақил равишда тўлиқ бажара олиши (сифати ва белгиланган сони жиҳатдан) ва	5	аъло

			компетенцияларни тўлиқ эгаллаши; амалий масалаларни қисқа, асосланган ва рационал равишда ҳал этиши; модул дастурида тавсия этилган асосий ва қўшимча адабиётларни тўлиқ ва чуқур ўзлаштириши; модул бўйича назариялар, концепциялар ва йўналишлар моҳиятини англаш, уларга танқидий баҳо бериш ва бошқа модуллар илмий ютуқларини қўллай олиши; назарий ва амалий машғулотларда бутун семестр мобайнида ижодий ва мустақил қатнашиши, гуруҳли муҳокамаларда фаол бўлиши, вазифаларни бажаришда юқори маданият даражасига эга бўлиши лозим;		
81-85	B	"жуда яхши" – ўртадан юқори натижа, айрим ҳатоликлар билан	модул дастурининг барча бўлимлари бўйича тизимли, тўла ва чуқур билимга эга бўлиши, зарур далиллар билан асослай олиши; терминологиядан (шу жумладан, илмий, хорижий тилда ҳам) аниқ, ўз ўрнида фойдаланиши, саволларга жавобни мантиқан тўғри, стилистик саводли равишда ифодалаши; ўз фикрини исботлашда ёки бошқа назарий материални баён қилишда юзага келган ноаниқликларни мустақил бартараф эта олиши; модулнинг таянч тушунчаларини билиши, қисқа вақт ичида илмий ва касбий вазифаларни қўйиш ҳамда ҳал қилишда ундан унумли фойдаланиши; стандарт вазиятларда муаммоларни ўқув дастури доирасида мустақил ҳал қила олиши; амалий кўникмаларни мустақил равишда тўлиқ бажара олиши (сифати ва белгиланган сони жиҳатдан) ва компетенцияларни тўлиқ эгаллаши; амалий машғулотларда норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни яхши билишини намойиш қилиши, ушбу билимларни янги вазиятларда тўғри (лекин доим ҳам рационал эмас) қўллай олиши, бажарилган иш натижаларини етарли даражада расмийлаштира олмаганлиги; модул дастурида тавсия қилинган асосий адабиётларни ўзлаштириши;	4	яхши

			ўрганилаётган модул бўйича назариялар, концепциялар ва йўналишлар моҳиятини англай олиши ва уларга танқидий баҳо бериши; назарий ва амалий машғулотларда бутун семестр мобайнида ижодий ва мустақил қатнашиши, гуруҳли муҳокамаларда фаол бўлиши, вазифаларни бажаришда жуда яхши маданият даражасига эга бўлиши лозим;		
71-80	C	"яхши" – ўртача натижа, сезиларли ҳатоликлар билан	модул дастурининг барча бўлимлари бўйича тизимли, тўла ва чуқур билимга эга бўлиши, зарур далиллар билан асослай олиши, аммо бир оз камчиликлар билан; терминологиядан (шу жумладан, илмий, хорижий тилда ҳам) аниқ, ўз ўрнида фойдаланиши, саволларга жавобни мантиқан тўғри, стилистик саводли равишда ифодалаши; ўз фикрини исботлашда ёки бошқа назарий материални баён қилишда юзага келган ноаниқликларни мустақил бартараф эта олиши; модулнинг таянч тушунчаларини билиши, қисқа вақт ичида илмий ва касбий вазифаларни қўйиш ҳамда ҳал қилишда ундан унумли фойдаланиши; стандарт вазиятларда муаммоларни ўқув дастури доирасида мустақил ҳал қила олиши; амалий кўникмаларни мустақил равишда бажара олиши (сифати ва белгиланган сони жиҳатдан) ва компетенцияларни эгаллаши, аммо бир оз камчиликлар билан; амалий машғулотларда норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни яхши билишини намойиш қилиши, ушбу билимларни янги вазиятларда тўғри (лекин доим ҳам рационал эмас) қўллай олиши, бажарилган иш натижаларини етарли даражада расмийлаштира олмаганлиги; модул дастурида тавсия қилинган асосий адабиётларни ўзлаштириши; ўрганилаётган модул бўйича назариялар, концепциялар ва йўналишлар моҳиятини англай олиши ва уларга танқидий баҳо бериши; назарий ва амалий машғулотларда		

			бутун семестр мобайнида ижодий ва мустақил қатнашиши, гуруҳли муҳокамаларда фаол бўлиши, вазифаларни бажаришда яхши даражага эга бўлиши лозим;		
60-70	D	"қониқарли" – суст натижа, қўпол камчиликлар билан	давлат таълим стандартлари (талаблари) доирасида етарли билим ҳажмига эга бўлиши; терминологияни ишлатиши, саволларга жавобларни тўғри баён қилиши, лекин бунда айрим хатоларга йўл қўйиши; жавоб беришга ёки айрим махсус кўникмаларни намойиш қилишда қийналганда, модул бўйича асосий тушунчага эга эканлигини намойиш этиши; амалий кўникмаларни (сифати ва белгиланган сони жиҳатдан) мустақил аммо ҳатоликлар билан тўлиқ бажара олиши; компетенцияларни мустақил, аммо ҳатоликлар билан эгаллаши; модулининг умумий тушунчалари бўйича қисман билимга эга бўлиши ва уни стандарт (намунавий) вазиятларни ҳал этишда қўллай олиши; педагог ходим ёрдами билан стандарт вазиятларни ҳал эта олиши; ўқилаётган модул бўйича асосий назариялар, концепциялар ва йўналишлар моҳиятини англаши, уларга баҳо бера олиши; назарий ва амалий машғулотларда педагог ходим раҳбарлигида қатнашиши, вазифаларни бажаришда етарли маданият даражасига эга бўлиши лозим;	3	Қониқарли
55-59	E	"ўрта" – минимал натижага тенг	давлат таълим стандартлари (талаблари) доирасида қониқарли билим ҳажмига эга бўлиши; терминологияни ишлатиши, саволларга жавобларни тўғри баён қилиши, лекин бунда айрим қўпол хатоларга йўл қўйиши; жавоб беришга ёки айрим махсус кўникмаларни намойиш қилишда қийналганда ва ҳатоларга йўл қўйганда, модул бўйича асосий тушунчага эга эканлигини намойиш этиши; амалий кўникмаларни (сифати ва		

			белгиланган сони жиҳатдан) мустақил эмас ва ҳатоликлар билан тўлиқ бажара олиши; компетенцияларни мустақил эмас ва ҳатоликлар билан эгаллаши; модулининг умумий тушунчалари бўйича қисман билимга эга бўлиши ва уни стандарт (намунавий) вазиятларни ҳал этишда қўллай олиши; педагог ходим ёрдами билан стандарт вазиятларни ҳал эта олиши; ўқилаётган модул бўйича асосий назариялар, концепциялар ва йўналишлар моҳиятини англаши, уларга баҳо бера олиши; назарий ва амалий машғулотларда педагог ходим раҳбарлигида қатнашиши, вазифаларни бажаришда етарли маданият даражасига эга бўлиши лозим;		
31-54	FX	"қониқарсиз" – минимал даражадаги билимларни олиш учун қўшимча мустақил ўзлаштириши зарур	давлат таълим стандартлари (талаблари) доирасида фақат айрим фрагментар билимларга эга бўлса; илмий терминларни ишлата олмаса ёки жавоб беришда жиддий мантиқий хатоларга йўл қўйса; назарий ва амалий машғулотларда пассив қатнашиб, вазифалар бажариш маданиятининг паст даражасига эга бўлса; амалий кўникмаларга ва компетенцияларга эга бўлмаса, ўз хатоларини ҳатто педагог ходим тавсиялари ёрдамида ҳам тўғрилай олмаса.	2	Қониқарсиз
0-30	F	"мутлоқ қониқарсиз" – тўлиқ қайта ўзлаштириши лозим	давлат таълим стандартлари (талаблари) доирасида фақат айрим фрагментар билимларга эга бўлса; терминларни ишлата олмаса ёки жавоб беришда жиддий ва қўпол мантиқий хатоларга йўл қўйса ёки умуман жавоб бермаса; назарий ва амалий машғулотларда пассив қатнашиб, вазифалар бажариш маданиятининг паст даражасига эга бўлса ёки умуман бажармаса; амалий кўникмаларга ва компетенцияларга эга бўлмаса, ўз хатоларини ҳатто педагог ходим тавсиялари ёрдамида ҳам тўғрилай олмаса.		

ОРАЛИҚ НАЗОРАТ (ОН)

Болалар хирургияси модули бўйича ОН 4, 5, 6 курсларда цикл ўртасида бир марта ўтказилади. ОНга ЖН бўйича тегишли кредитларни тўплаган талаба киритилади. ОН тури кафедра мажлисининг қарори билан белгиланади. ОНда саралаш балини (55 балл) йиға олмаган талаба якуний назоратга қўйилмайди.

Оралиқ назоратни ўтказиш жараёни кафедра мудири томонидан тузилган комиссия иштирокида даврий равишда ўрганиб борилади ва уни ўтказиш тартиблари бузилган ҳолларда, оралиқ назорат натижалари бекор қилинади ва оралиқ назорат қайта ўтказилади.

ЯКУНИЙ НАЗОРАТ (ЯН)

ЖНга ажратилган кредитларни тўлиқ тўплаган, ОНдан 55дан юқори балл талаба ЯНга киритилади. ЯНда талабанинг билим, кўникма ва малакалари модулнинг умумий мазмуни доирасида баҳоланади. ЯН модул бўйича ўқув машғулотлари тугаганидан сўнг ўтказилади. Бунда талабаларнинг назарий билимлари ва амалий кўникмаларни эгаллаш даражаси текширилади. ЯНда саралаш балини (55 балл) йиға олмаган талаба ЯНдан ўтмаган ва модулни ўзлаштирмаган деб ҳисобланади (ЖНда кредитни тўлиқ йиғган бўлса ҳам).

Таълим муассасаси ректорининг буйруғи билан ички назорат ва мониторинг бўлими раҳбарлигида тузилган комиссия иштирокида якуний назоратни ўтказиш жараёни даврий равишда ўрганиб борилади ва уни ўтказиш тартиблари бузилган ҳолларда, якуний назорат натижалари бекор қилинади ва якуний назорат қайта ўтказилади.

Касаллиги сабабли якуний назоратни топшира олмаган талабаларга факультет декани фармойиши асосида, ўқишни бошлаганидан сўнг икки ҳафта муддатда топширишга рухсат берилади.

Семестр якунида якуний назоратда саралаш балидан кам балл тўплаган талаба академик қарздор ҳисобланади.

Академик қарздор талабаларга семестр тугаганидан кейин қайта ўзлаштириш учун бир ой муддат берилади. Шу муддат давомида модулни ўзлаштира олмаган талаба факультет декани тавсиясига кўра белгиланган тартибда ректорнинг буйруғи билан талабалар сафидан четлаштирилади.

Талаба назорат натижаларидан норози бўлса, модул бўйича назорат тури натижалари эълон қилинган вақтдан бошлаб бир кун мобайнида факультет деканига ариза билан мурожаат этиши мумкин. Бундай ҳолда факультет деканининг тақдимномасига кўра ректор буйруғи билан 3 (уч) аъзодан кам бўлмаган таркибда апелляция комиссияси ташкил этилади.

Апелляция комиссияси талабаларнинг аризаларини кўриб чиқиб, шу куннинг ўзида хулосасини билдиради.

Баҳолашнинг ўрнатилган талаблар асосида белгиланган муддатларда ўтказилиши ҳамда расмийлаштирилиши факультет декани, кафедра мудири, ўқув бўлими ҳамда ички назорат ва мониторинг бўлими томонидан назорат қилинади.

5. Асосий ва қўшимча ўқув адабиётлар ҳамда ахборот манбалари

5.1. Асосий адабиётлар

1. Болалар хирургияси. Сулаймонов А.С. Дарслик. Т. 2000й.
2. Хирургические болезни у детей. Исаков Ю.Ф. Учебник. М.1998г.
3. Хирургические болезни детского возраста. Том I, II. Исаков Ю.Ф. Учебник. 2004 г.
4. Болалар хирургияси. Алиев М.М. I, II том. Дарслик. 2018й.
5. Детская хирургия. М.М.Алиев., А.Ю. Разумовский. Том I, II. Учебник.Т. 2018г.

5.2. Қўшимча адабиётлар

6. Хронические заболевания легких у детей. Розинова Н.Н., Миззерницкий Ю.Л. Монография М. 2011г.
7. Аноректальные мальформации у детей. Алиев М.М. соавт. Монография. Т. 2015г.
8. Врожденная суправезикальная обструкция у детей. Сапаев О.К. с соавт. Монография. Т. 2019 г.
9. Болаларда туғма обструктив мегауретер. Алиев М.М., Монография. Т.2016 г.
10. Хирургическая гепатология детского возраста. Алиев М.М., Юлдашев Р.З. Монография. Т. 2018г.
11. Срочная хирургия детей. Г.А.Баиров. Монография. М. 1997г.
12. Pediatric surgery end urology. Mark D. Stringer. Textbook. 2006y.
13. Эндоскопическая хирургия у детей. А.Ф. Дронов, И.В. Поддубный. 2002.
14. Детская хирургия. К.У. Ашкрафт, Т.М. Холдер. Том I,II,III. Учебник 2010.
15. Основы клинической гепатологии. В.Г. Радченко, А.В. Шабров. М.2005г.
16. Неотложная хирургия детского возраста. Алиев М.М. Монография Т. 2015й
17. Врождённая кишечная непроходимость у детей. Эргашев Н.Ш., Саттаров Ж.Б. Учебное пособие.Т. 2020г.
18. Аномалии развития желчевыводящих путей у детей. Учебное пособие. Якубов Э.А. Т. 2020г.
19. Малоинвазивные вмешательства в абдоминальной хирургии. А.Д. Тимошин, А.Л. Шестаков, А.В. Юрасов. Монография 2003г.
20. Руководство по хирургии печени и желчевыводящих путей. Под ред. проф. Е.В. Борисова. Монография М.2003г.
21.Дифференциальная диагностика острых желудочно-кишечных кровотечений. В.Д. Батусь. Монография 1991г.
22. Заболевания печени и желчных путей. Ш. Шерлок. Монография. 1999г.
23. Основы оперативной хирургии С.А. Симбирцева. Учебник. 2002г.
24. Pediatric surgery. P.Puri, M.E. Hollwarth. Textbook. 2006y.

5.3.Интернет сайтлари

http://pubmed.com/ Международный сайт медицинской литературы
http://elibrary.ru/ Международный сайт электронной медицинской литературы
http://uptodate.com/ Российский сайт медицинской литературы
http://cochrein.com/ Главная центральная библиотека Кохрейна
http://www.surgery.ru/ Американское общество хирургов.
http://www.booksmed.com/ Ресурс по заболеваниям у детей.

http://www.childsurgery.ru/ Европейское общество детских хирургов.
http://ziyonet.uz/ru/ Ўзбекистон таълим портали.
http://eduportal.uz/rus/info/information/schoolinfo/ Ўзбекистон таълим портали.
http://www.med-edu.ru/ Шифокорлар учун таълим портал.
http://www.websurg.com/ Хирургия буйича таълим ресурс.

3.05. ХИРУРГИЯ МОДУЛИСИЛЛАБУСИ
БОЛАЛАР ХИРУРГИЯСИ

Модулнинг тўлиқ номи	3.05. Хирургия. Болалар хирургияси		
Модул коди:	Кредит ҳажми: умумий - 16 кредит Шундан: ЖН – 16 кредит: ОН – 0 кредит (мажбурий) ЯН – 0 кредит (мажбурий)	Модул ўтилиш даври: 7 - 12 семестр	ECTS value: 10
Таълим йўналиши	5510200 – «Педиатрия иши»	4-6 босқич бакалаврлари	
Модулнинг давомийлиги	VI-IX семестр-30 кун; X-XII семестр-30 кун.		
Ўқув соатлари хажми:	Жами соат:	576	
	Шунингдек:		
	маъруза	72	
	амалий машғулот	108	
	клиник ўқув амалиёт	180	
	мустақил таълим	216	
Ўқув модулининг статуси	Клиник модуллар блоки		
ОТМ номи, манзили			
Кафедра номи			
Мазкур курснинг ўқитувчилари ҳақида маълумот	Маърузачиларнинг Ф.И.Ш. Амалий машғулот ўтказувчиларнинг Ф.И.Ш.	E-mail: E-mail:	
Машғулот вақти ва жойи			
Модулнинг мазмуни	- Болалар хирургияси модули мазмуни болаларда кўп учрайдиган туғма ва ортирилган хирургик касалликлар туғрисидаги билимлардан иборат. Модулда назарий билимлар, энг кўп тарқалган хирургик касалликларнинг келиб чиқиши сабаблари, патогенетик механизмлари, ўзига хос клиник кўринишлари, асоратлари, даволаш тамойиллари ва диспансер назорат тўғрисида, касалликларни характерли кўринишлари, эрта тахминий ва аниқ ташхис кўйиш, касалликни асоратларини ташхис қила олиш, ташхислашни лаборатор – инструментал текширувлар натижаларига асосланган холда олиб бориш, анамнез йиғиш, бемор кўруви, патологик ўзгаришларни аниқлаш, ва даволаш стандартларидан фойдаланиш асослари.		
Пререквизитлар	- Анатомия, физиология, топографик анатомия ва оператив хирургия, гистология, биология, биохимия, умумий хирургия модуллари назарий қисми ҳисобланади.		

Постреквизитлар	- Болалар хирургияси модули кейинчалик амбулатор хирургия, шошилинч педиатрия, эпидемиология, юқумли касалликлар модуллари учун назарий замин бўлиб хизмат қилади.
Модулнинг мақсади	- Болалар хирургияси модули талабаларни кичик ёшдаги болаларда учрайдиган классик кўринишидаги патологияларга бирламчи ташҳис қўйишга, асоратларни аниқлашга, ушбу касаликларни тўғри даволашга ўргатиш хамда ДТС ва бакалавриат таълим йўналиши малака талабларига мос равишда билим, кўникмаларни шакиллантиришдир.
Модулнинг вазифалари	– Болалар хирургик касалликларининг этиологияси, патогенези, клиник хусусиятлари, асоратлари, ўрганилаётган патологияни ташҳислаш ва даволаш принциплари бўйича билимларни шакиллантириш. – Ушбу патологияларни асосий клиник, лаборатор ва инструментал диагностика критерияларини ўргатиш. – Касаллик тарихини расмийлаштиришни (анамнез йиғиш, клиник кўрув, текшириш режасини тузиш, бирламчи ва якуний ташҳис қўйиш, кундалик ва эпикриз ёзиш) ўргатиш. – Даволаш тактикасини ишлаб чиқиш, хамда ўрганилаётган патологияни профилактика чора тадбирларини ўтказиш.
Модул бўйича талабалар билими, кўникма ва малакаларига қўйиладиган талаблар	**Цикл якунида** **Талаба тасаввурга эга бўлиши керак:** - болалар туғма ва орттирилган хирургик касалликларини хавф омиллари, замонавий таснифи, клиник кечишлари, асоратлари, ташхисот, замонавий даволаш усуллари, профилактикасини ва соғликни қайта тиклашни назарий асослари, чора тадбирлари, усуллари ҳақида. **Талаба билиши керак:** - болаларнинг асосий касаллик этиологияси, патогенези, клиникаси, диагностикаси, даволаш принциплари ва профилактикаси ва реабилитациясини. **Талаба кўникмаларига эга бўлиши керак:** - болаларнинг асосий касаллик этиологияси, патогенези, клиникаси, диагностикаси, даволаш принциплари ва профилактикаси. - клиник фикрлаш, патогенезни тушиниш ва касалликни аниқ касал болада аниқлаш; - бирламчи ташҳис қўйиш; - болага аниқ ташҳис қўйиш максадида лабаратор ва инструментал текшириш режасини тузиш; - исботланган тиббий усулларга асосланиб қуйидаги патологияга тўғри даволашни белгилаш; - ёш болаларда учрайдиган патологияларнинг профилактикасини ўтказиш мазкур касалликни аниқлаш ва патогенезини тушуниш; - клиник симптомлар асосида тахминий ташҳис қўйиш; - ташҳисни тасдиқлаш учун лаборатор-инструментал текширувларни ўтказиш; - кўп учрайдиган касалликларда даволаш тадбирларини билиш;

	- болалик даври асосий касалликларининг профилактикасини ўтказиш.
Таълим бериш усуллари	маъруза, амалий машғулотлар ва клиник ўқув амалиёт
Таъминот	видеофильмлар, мультимедияли ва ўқитувчи компьютер дастурлардан, ўқитиш методикасидаги янги технологиялардан, мавзулар бўйича назарий билимларни сўрашдан фойдаланилади; бакалаврларнинг мустақил иши, индивидуал ва гуруҳли презентациялар, уйга берилган вазифаларни тайёрлаш, рефератлар ёзиш, тестлар, вазиятли масалалар ва бошқалар.

Ўқитиш натижалари:

Модулни якунлаганда талаба билади:

- болаларнинг асосий хирургик касалликларини этиологияси, патогенези, клиникаси, диагностикаси, даволаш принциплари ва профилактикасини.
- болаларда шошилинч хирургик касалликларида бирламчи ёрдам ва госпитализацияни ташкиллаштиришни;
- 18 ёшгача бўлган хирургик ёрдамга муҳтож беморлар клиник кўриги ва сўровини ўтказишни;
- болаларда ўткир хирургик касалликларда ёшга боғлиқ ҳолда кечиш хусусиятлари, эрта ташхис қўйиш мезонлари ва қиёсий ташхис ўтказишни.
- госпитализициягача ва госпитализация босқичларида болаларга хирургик ёрдам кўрсатиш стандартлари ва протоколларини.
- туғма ривожланиш нуқсонларида режали операция муддатларини.

Модулни якунлаганда талаба бажара олади:

- клиник фикрлаш, патогенезни тушиниш ва касалликни аниқ касал болада аниқлаш;
- клиник симптомлар асосида бирламчи ташҳис қўйиш;
- болага аник ташҳис қўйиш мақсадида лаборатор ва инструментал текшириш режасини тузиш;
- исботланган тиббий усулларга асосланиб қуйидаги патологияга тўғри даволашни белгилаш;
- ёш болаларда учрайдиган патологияларнинг профилактикасини ўтказиш.
- турли шошилинч хирургик ёрдамга муҳтож болаларда асосий клиник ва лаборатор усулларни интерперитация қилишни;
- болалар хирургиясида қўлланиладиган амалий кўникмаларни босқичма-босқич бажаришни;
- инструментал текширув усуллари натижаларининг талқинини: эзофагогастродуоденоскопия (ЭГДФС), қорин бўшлиғи ультратовуш текшируви (УТТ), ички аъзолар томографияси (КТ, МРТ) текширувларини ўтказишни ва натижаларини таҳлилини;
- болаларда хирургик касалликларнинг асоратланган кечишида, шунингдек атипик турларида диагностика, дифференциал диагностика ва даво тактикасини тўғри танлашни;
- туғма ва орттирилган хирургик касалликлар билан даволанган беморларни диспансер назоратга олиш ва реабилитация муолажаларини ўтказишни.